

Typ 1-diabetes hos barn i förskola och skola

Knuten är en symbol för vår kamp mot typ 1-diabetes

Typ 1-diabetes är en autoimmun sjukdom, där kroppens immunförsvar attackerar och förstör de insulinproducerande betacellerna i bukspottkörteln så att de inte längre kan producera insulin. Orsaken till typ 1-diabetes är en gåta, men sjukdomen blir allt vanligare och varje år insjuknar nära 900 barn i Sverige. Det gör Sverige, tillsammans med Finland, mest drabbat i världen. Inte ett enda barn botas utan sjukdomen kräver livslång behandling.

En livshotande sjukdom som kräver avancerad behandling varje dag!

Insulin är ett hormon som reglerar blodsockret i kroppen, så att det ligger på en lagom nivå. Insulinet behövs för att socker i blodet ska kunna komma in i kroppens celler och ge dem energi. Utan insulin kan vi inte leva. En person med typ 1-diabetes måste därför tillföra insulin utifrån, med hjälp av en spruta eller insulinpump, varje dag och livet ut.

Egenvården av typ 1-diabetes brukar beskrivas som den mest komplicerade vård som inte sker på sjukhus, utan i hemmet. Eftersom den manuella tillförseln av insulin inte är lika exakt och smart som kroppens egen insulinproduktion blir blodsockret hos barn med typ 1-diabetes ofta högre och lägre än normalt. Trots den fantastiska utvecklingen av hjälpmedel, är det uppenbart att en perfekt anpassning av insulindoser fortfarande är svårt att åstadkomma. Om blodsockret blir för högt eller för lågt innebär det både akuta och långsiktiga komplikationer.

Konsten att balansera ett blodsocker

Många olika faktorer påverkar att blodsockret går upp eller ner, till exempel barnets ålder, ev tillväxtperiod, mat (storlek på portion, mängden kolhydrater samt hur kolhydraterna är förpackade, tillagning, fiber-, fett- och proteinmängd mm), infektioner, stress och nivå av fysisk aktivitet. Vid fysisk aktivitet går det åt extra mycket energi och risken att få lågt blodsocker ökar.

För att parera för höga och för låga blodsockervärden behöver blodsockret både mätas och analyseras flera gånger under dagen.

Telefon
013-10 56 90

Webb
www.barn diabetesfonden.se

Barndiabetesfonden
För kampen mot typ 1-diabetes

Hypoglykemi/lågt blodsocker: När blodsockret sjunker bara något under det normala området blir barnets hjärna påverkad. Förmågan att vara koncentrerad, tänka klart och kunna lösa problem minskar. Hjärnan skickar då signaler främst till levern att producera eget socker. Som biverkan till dessa signaler upplever barnet hjärklappning, darrighet, bleknar, kanske kallsvettas.

Hyperglykemi/högt blodsocker: När blodsockret stiger för högt upplever många barn och ungdomar det som obehagligt, man kan bland annat känna trötthet, illamående, få huvudvärk och kan inte tänka klart. Ett förhöjt blodsocker kan ge koncentrations- och svårigheter vilket i sin tur skapar inlärningsproblem.

Situationen i förskola och skola – stort behov av kunskap och stöd

Vårdnadshavarnas tillsynsansvar för sina barn, enligt 6 kap. föräldrabalken, övergår till förskolan och skolan den tid som barnet vistas där. Förskola och skola har därmed ansvar för att barn med typ 1-diabetes ska få hjälp med egenvården under skoldagen. Det ska också finnas skriftliga rutiner på skolan för vad som ska göras för att uppfylla denna skyldighet.

Ett litet barn på förskola klarar förstås inte att ta ansvar för sin behandling, utan behöver hjälp med både insulininjektioner, kolhydraträkning, blodsockermätningar och analyser, samt att parera och korrigera för höga och för låga blodsockervärden. Extra tillsyn krävs och med tanke på risken för akut hypoglykemi. Personalen måste ha en förståelse för att barnet kanske inte alltid fungerar och uppträder som normalt, om blodsockret är för lågt eller för högt. Något som i sin tur kan försvåra kontakten med både andra barn och deras föräldrar. Det är också viktigt att föräldrar får information om vad som hänt under dagen, hur barnet reagerat vid olika maträtter, utflykter och dagliga situationer.

I skolan får typ 1-diabetes liknande konsekvenser. Barnet kanske inte alltid har så välbalanserat blodsocker att hjärnan fungerar adekvat. Det medför att barnet ibland inte uppfattar instruktioner, att barnet inte alltid hänger med, att man kan behöva upprepa eller förklara. Det krävs att lärare är medvetna om att nu kanske barnet har för lågt eller för högt blodsocker. På samma sätt påverkas barnets relation till kompisar, som behöver få information om att det inte är något konstigt med barnet, men att barnet påverkas och kan förändras om blodsockernivån varierar. Även långt upp i skolåldern kan barn med typ 1-diabetes behöva extra stöd för att analysera, parera och korrigera ett för högt eller lågt blodsockervärde.

Det innebär således ett stort ansvar för skola eller förskola som har elever med typ 1-diabetes. Det kräver ofta extra insatser utöver den ordinarie personalen, som exempelvis assistent till barnet, för att egenvården ska fungera bra under skoldagen. Hur man löser situationen ser olika ut på olika skolor, men alla barn i Sverige har rätt till en god och trygg miljö i förskola och skola, rätt att kunna leva sina liv på liknande villkor som andra barn. Samverkan mellan hem, skola och diabetesmottagning är reglerad enligt föreskrift från Socialstyrelsen (SOSFS 2009:6) och finns beskrivet av Skolverket (Egenvård i förskola och skola, Skolverket 2014)

Hjälp Barndiabetesfonden att ta ansvar för barn med typ 1-diabetes

Tyvärr är kunskapen om typ 1-diabetes och dess konsekvenser ofta otillräcklig i många kommuner, skolor och förskolor. Alltför ofta drabbas därför barn med typ 1-diabetes av oacceptabla problem, som adderas till den redan svåra situation barnen och deras föräldrar har. Barndiabetesfonden och dess Riksförening, som företräder tusentals medlemmar runtom i landet, vill understryka nödvändigheten av att landets kommuner ser till att barnomsorg och skola ger barn med typ 1-diabetes en god och trygg miljö, med det stöd som krävs för att barn med sjukdomen ska må bra på kort och lång sikt och för att de ska kunna utvecklas normalt både socialt, psykologiskt, och intellektuellt. Läs mer på Barndiabetesfonden.se/skola där vi har samlat material både till föräldrar och skolpersonal.

Barn- och ungdomsjukhuset, Universitetssjukhuset i Linköping 2020-09-11

Johnny Ludvisson
Professor/överläkare
Grundare och ordförande i Barndiabetesfonden

Telefon
013-10 56 90

Webb
www.barndiabetesfonden.se

Barndiabetesfonden
För kampen mot typ 1-diabetes